

ทำความเข้าใจข้อถกเถียงและการใช้แนวคิดของ “Precarity” และ “Precarious Work” ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์

กฤษฎา ชีระโกศลพงศ์*

คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วันที่รับบทความ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2566

วันที่แก้ไขบทความ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2566

วันที่ตอบรับบทความ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2566

บทคัดย่อ

การศึกษาคำว่า “Precarious work” “Precariat” “Precarity” และ “Precariousness” นำมาใช้ในหลายมิติของการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสังคมวิทยา มานุษยวิทยา นโยบายสังคม และรัฐศาสตร์ แต่ความหมายเชิงปฏิบัติการยังคลุมเครือในการออกแบบนโยบาย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนวรรณกรรมสำคัญที่อธิบายแนวทางการศึกษาและถกเถียงในเรื่องนี้ แบ่งออกเป็น (1) ภาววิทยาของความสัมพันธ์ระหว่างสถานะและเงื่อนไขการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทำให้กลับมาทบทวนความหมายของชีวิตและความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิตไม่ได้เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากแบบแผนและโครงสร้างทางสังคม และเผชิญสถานะที่ “การชุดรีดแบบแนบนิ่ง” (2) การวิเคราะห์ชนชั้นอันตรายในโครงสร้างทางสังคมใหม่ในบริบทของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ และการศึกษาการจ้างงานเสี่ยงและไม่มั่นคงในกรณีศึกษาของประเทศภาคพื้นเอเชีย ท้ายนี้ บทความให้มุมมองของการวิเคราะห์ Precarity เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่นที่ไม่ใช่แค่งานและแรงงาน นอกจากนี้ แนวคิดนี้ยังขาดการเชื่อมต่อกับปฏิบัติการทางนโยบาย ระบบการบริหารแรงงาน และการเก็บสถิติแรงงานที่ยังอยู่ภายใต้กรอบของทวิลักษณ์ที่แบ่งแยกแรงงานในและนอกระบบ

คำสำคัญ: ความเสี่ยง; งานเสี่ยง; ชนชั้นแรงงานเสี่ยง; การจ้างงานที่ไม่มีมาตรฐาน

* ผู้รับผิดชอบบทความ: Kritsadathe@outlook.com

DOI: 10.14456/tujournal.2025.2

Understanding Debates over, and Usage of, Concepts of Precarity and Precarious Work in Social Science Research

Kritsada Theerakosonphong*

Faculty of Social Administration, Thammasat University

Received 24 October 2023

Received in revised 12 December 2023

Accepted 20 December 2023

Abstract

Several social scientific disciplines, including sociology, anthropology, social policy, and political science, use the terms precarious work, precariat, precarity, and precariousness, with ambiguous meanings in policy interventions. This article attempts to clarify multiple perspectives and discussions surrounding this subject, including: 1) the ontology of relationships with human conditions and lives, considering life security and stability as both naturally occurring and influenced by social structures and norms, while also being subject to flexploitation; and 2) an analysis of the dangerous class in the new social structure in the context of neoliberal globalization, along with an examination of precarious work in Asian nations. In addition, an analytical perspective on precarity is presented, pertaining to other aspects unrelated to work and labor. This concept is disconnected from policy practices, the labor administration system, and labor statistics, which operate within a dualistic framework that separates formal and informal labor.

Keywords: precarity; precarious work; precariat; non-standard employment

* Corresponding author: Kritsadatahe@outlook.com

DOI: 10.14456/tujournal.2025.2

ไม่นิยมใช้และกล่าวถึงแนวคิด “Precarious work” ทั้งที่เป็นแนวคิดที่ใช้เป็นฐานทำความเข้าใจและวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม คำนี้ในประเทศโลกใต้ใช้กันในแวดวงวิชาการทางสังคมศาสตร์ จนกลายเป็นข้อถกเถียงทางวิชาการ ผู้เขียนนำแนวคิด “Precarious work” และ “Precariat” เพื่ออธิบายถึงการนำไปใช้ในสองแนวทางการศึกษาในบทความนี้ได้แก่ (1) ภาววิทยา (ontology) เพื่อทำความเข้าใจการดำรงอยู่ของแรงงานทั้งความสัมพันธ์ที่เป็นอัตวิสัยและภววิสัย (subject-object relations) (2) ภาพแทนของแรงงานในฐานะชนชั้นใหม่ในระบบทุนเสรีนิยมใหม่ ที่ไม่ใช่การวิเคราะห์ชนชั้นแรงงานดั้งเดิมตามวิธีคิดมาร์กซิสต์ (Marxian ideas) ส่วนแนวทาง (3) การศึกษาเชิงประจักษ์ (empirical study) ที่เป็นผลจากการวิจัย แล้วพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสังคมและเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับแรงงาน จะไม่กล่าวถึงในบทความนี้ เพราะจุดมุ่งหมายเพื่อทบทวนรากฐานความคิดและข้อถกเถียงทางวิชาการเพื่อใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์เท่านั้น

1.1 ความเข้าใจพื้นฐานในความหมายของ “Precarious” และ “Precariousness”

คำว่า “Precarious” เพิ่งเข้าใน *Oxford English Dictionary* เป็นครั้งแรกในปี 2018 แสดงให้เห็นว่าคำนี้เริ่มเป็นคำที่ใช้กันทั่วไป แล้วคำอธิบายในพจนานุกรมเป็นการสังเคราะห์มาจากความหมายที่ใช้ในชีวิตประจำวัน อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากการวิจัยและข้อเรียกร้องของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ถัดมาตัวอย่างใน *Oxford Learner’s Dictionary of Academic English* อธิบายคำว่า “Precarious” (Adj.) หมายถึง “ความไม่ปลอดภัย หรือไม่แน่นอน หรืออันตราย” เช่น บางประเทศ พึ่งพิงอาศัยของการนำเข้าเชื้อเพลิงในระยะยาว ถือเป็นสถานการณ์ที่มีความเสี่ยง (precarious situations) ส่วนคำว่า “Precariousness” (N.) หมายถึง ความเปราะบางและความไม่มั่นคงของชีวิต แต่ต้องทำงานและรวบรวมทรัพยากรให้สมาชิกในครอบครัวใช้ดำรงชีวิต (Duncan, 2018, p. 617) แล้วคำนี้ปรากฏในการศึกษาเกี่ยวกับงานและการทำงานของศาสตร์แขนงสังคมวิทยา มากกว่าศาสตร์ด้านอื่นในสังคมศาสตร์ จนคำดังกล่าวได้รับการยอมรับให้มีพื้นที่การศึกษาเป็นสหวิทยาการหรือใช้ศาสตร์สาขาต่าง ๆ มาศึกษาในประเด็นนี้

ตัวอย่างของหนังสือ “*Sociology of Work: An Encyclopedia*” เป็นสารานุกรมเฉพาะด้านสังคมวิทยาการทำงาน ในเล่มดังกล่าวมีบทความของ Monnier (2013) อธิบายคำว่า “Precarious labour” คือการทำงานที่ไม่มั่นคง คาดการณ์ไม่ได้ และเผชิญความเสี่ยงที่อยู่นอกเหนือจากชีวิตเรา การทำความเข้าใจแนวคิดนี้ต้องศึกษาหนังสือ *Good Jobs, Bad Jobs* และบทความ *Precarious Work, Insecure Workers* ของ Arne Kalleberg และหนังสือ *Work After Globalization* ของ Guy Standing ทั้งนี้ Christine Monnier ทบทวนความคิดและข้อเสนอของนักวิชาการทั้งสองคน จึงสามารถให้คำนิยามของ Precarious labour หมายถึง ผลกระทบของโลกาภิวัตน์เสรีนิยมใหม่ ทำให้เกิดความยืดหยุ่นของรูปแบบของการจ้างงานและกำลังแรงงานทั่วโลก ปัญหาที่ตามมาของการจ้างงานคือการเคลื่อนย้ายแรงงานและแบ่งส่วนการผลิตมาที่บ้านแทนการผลิตในโรงงาน ขณะที่ภาครัฐลดบทบาทในการจัดตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม แต่ระบบยืดหยุ่นแต่มั่นคง (flexicurity) เป็นการผสมระหว่างความมั่นคงและความยืดหยุ่น จึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างหลักประกันการคุ้มครอง

เกิดความไม่แน่นอนและไม่มั่นคงในการทำงานและการจ้างงาน ขณะที่คำว่า “อาชีพ” (occupation) เพราะสถานะทางสังคมนี้เกี่ยวกับแบบแผนและภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดกันมา แล้วยังอ้างถึงสิทธิที่อาจนำไปสู่การผูกขาดไว้เฉพาะกลุ่มหรือสมาคมหนึ่งใด เช่น การกำหนดขอบเขตหน้าที่ของงานระเบียบวินัยการปฏิบัติหน้าที่ การจดทะเบียนใบอนุญาตวิชาชีพ เป็นรากฐานความคิดเป็นส่วนหนึ่งแนวคิดของ Precariat ที่ Guy Standing อธิบายว่าทุกอาชีพตั้งอยู่บนโครงสร้างลำดับชั้นและการจำแนกแรงงานออกเป็นส่วน ๆ (Standing, 2009)

ทั้งนี้ ผู้เขียนเคยเขียนบทความเรื่อง “แนะนำความคิดของ Guy Standing: การฉ้อฉลของทุนนิยมผูกขาดและแรงงานที่มีความเสี่ยง” เพื่อแนะนำความคิดเบื้องต้นของ Guy Standing ไว้แล้ว (ภาษา อีระโกศลพงศ์, 2562ก) นอกจากนี้ ผู้เขียนบทความนี้เคยใช้คำแปลแบบเดียวกับที่ ชัชวรินทร์ ธรรมบุษดี (2556) ในบทความเรื่อง “รูปแบบของงานที่ไม่มีมาตรฐานและแรงงานที่มีความเสี่ยงในเศรษฐกิจแพลตฟอร์ม” เพราะไม่สามารถใช้คำภาษาไทยอื่นที่เหมาะสมได้ (ภาษา อีระโกศลพงศ์, 2562ข) ในเวลานั้น ผู้เขียนเคยพิจารณาคำแปลอื่น เช่น “งานล่อแหลม” หรือ “งานไม่ปลอดภัย” แต่คำไม่สอดคล้องกับนิยามตามที่ Arne L. Kalleberg และ Guy Standing เสนอไว้ ภายหลังผู้เขียนจึงไม่แปลภาษาไทย แต่พยายามทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ด้วยเหตุของการเลือกใช้คำภาษาไทยต้องทำให้การรับรู้ถึงค่านิยมที่ครอบคลุมถึง “ชีวิตและการทำงานที่ไม่มี ความแน่นอน ไม่มั่นคง และคาดการณ์ไม่ได้”

1.3 งานวิจัยและบทความเชิงสังคมศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษา “Precarious work” และ “Precariat”

การศึกษาทางสังคมศาสตร์ในประเทศไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับ Precarious work เรื่องนี้อาจไม่ใช่แค่การทำความเข้าใจรูปแบบของการจ้างงานที่ไม่มีมาตรฐาน เพราะสัญญาจ้างงานชั่วคราวและระยะสั้นแต่ยังต้องทำความเข้าใจเงื่อนไขหรือสถานะของการดำรงอยู่ของความเปราะบาง ความไม่มั่นคง และความไม่ปลอดภัยในดำรงชีวิต

ประการแรก การใช้แนวคิดดังกล่าวเพื่อทำความเข้าใจสถานะการดำรงอยู่และเงื่อนไขของ Precariousness ตามที่มีบทความเรื่อง “ชีวิตสถานะอันตรายและความหวังภายใต้วิกฤติโรคระบาดของแรงงานหญิงข้ามชาติในจังหวัดเชียงราย ประเทศไทย” ที่ไม่ได้นำมามองและแนวคิดของ Guy Standing มาใช้ในการศึกษา ขณะที่แนวทางการศึกษาของบทความนี้ได้รับอิทธิพลทางความคิดจาก Judith Butler เป็นนักปรัชญาชาวอเมริกันด้านเพศสภาพศึกษา บทความข้างต้นแปลคำว่า Precarity/Precariousness คือ “สถานะอันตราย” เพราะตามความหมายนี้ แรงงานเผชิญความรุนแรงที่กดขี่ขูดรีดแรงงานในตลาดแรงงาน ภาพแทนของแรงงานย้ายถิ่นจึงเป็นภววิสัย (objectivity) เปรียบได้กับการมีรูปลักษณ์แต่ไม่มีจิตวิญญาณ (ทิฆัมพร สิงโตมาศ, 2565) ดังนั้น การไม่ใช้มุมมอง Precariousness ของ Butler ทำให้ต้องมาขบคิดต่อจากนี้ว่า แรงงานย้ายถิ่นเป็นกลุ่มที่เปราะบางและมีชีวิตเสี่ยงไม่ปลอดภัย ทั้งที่มนุษย์รวมตัวกันเป็นสังคม ย่อมคาดหวังมีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจ Precariousness จึงไม่ใช่ความหมายของชนชั้นทางสังคมที่ด้อยค่าผ่านสถานะทางอาชีพหรือระดับของรายได้ แต่ความหมายของ Precariousness ที่อ้างถึงในบทความนี้เป็นการพิจารณาปัญหาทางจริยธรรม

(middle classes หรือ petty-bourgeois) ไม่ถูกนับรวมเป็นร้อยละ 99 ตามสัญลักษณ์ที่ใช้ในการรณรงค์ของการเคลื่อนไหวทางสังคม นอกจากนี้มีชนชั้นล่างกว่าชนชั้นกลางถึงร้อยละ 50 ที่มีสภาพการทำงานย่ำแย่และค่าจ้างต่ำ แต่การรณรงค์ที่เหมารวมให้ทุกคนเป็นชนชั้นเดียวกันร้อยละ 99 จึงเป็นเรื่องยากของการรับรู้ปัญหาาร่วมกัน หากพิจารณาจาก “การชุดรีดแบบแนบนิ่ง” ย่อมแสดงให้เห็นว่า แต่ละคนถูกครอบงำให้หมิ่นเป้าหมายในการดำรงชีวิต เพื่อตนเองได้รับความสะดวกสบายและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่ดี เช่น การมีบ้าน รถยนต์ โทรศัพท์ วันและเวลาพักผ่อน และอื่น ๆ เป็นเงื่อนไขและสภาวะการดำรงอยู่ในรัฐประชาธิปไตยที่กำหนดขึ้นโดยอำนาจของเครือข่ายอภิสิทธิ์ชน แต่ชนชั้นกลางกลับไม่ปฏิเสธ ทั้งที่เป็นสัญลักษณ์ของ “ความเป็นสมัยใหม่ทุนนิยมตะวันตก” (Western capitalist modernity)

สภาวะของการดำรงอยู่ใน “ระบบทุนนิยม+ความเป็นสมัยใหม่” ที่กล่าวถึง เป็นกระบวนการภายในระเบียบทางสังคมที่เกิดการครองอำนาจนำ (hegemonic social order) จนทำให้โลกตะวันตกเป็นส่วนสำคัญในการผลิตชุดความคิดและปฏิบัติการทางนโยบาย เพื่อครอบงำในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่ตะวันตก เหมือนที่ Badiou ยกตัวอย่างของการสร้างสัญญาในรูปแบบชั้นบังคับบัญชา (Hierarchical form) ตามวิธีคิดแบบทวิลักษณ์ (dualism) เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์มาเป็นสหัสวรรษ เช่น การแบ่งคู่ตรงข้ามระหว่างวัยเด็กและสูงวัย ผู้หญิงและผู้ชาย คนต่างชาติและคนพื้นเมือง สามัญชนและขุนนาง ปัญญาชนและผู้ใช้แรงงาน ดังนั้น การหลุดพ้นออกจากความดั้งเดิมสู่ระบบทุนนิยมสมัยใหม่ถือเป็นการพัฒนาตามแนวทางเสรีนิยมและประชาธิปไตยในโลกตะวันตก ความคิดเช่นนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งอันเป็นผลมาจากการแบ่งคู่ตรงข้าม เหมือนกับสื่อมวลชนระดับโลกฉายภาพความเจริญของตะวันตกเป็น “สังคมที่มีอารยธรรม” (civilization) อีกด้านทำให้สถานที่แห่งอื่นกลายเป็น “สังคมอนารยธรรม” (barbarism) วิธีคิดแบบทวิลักษณ์จึงไม่ได้เริ่มต้นจากข้อเสนอของ Arthur Lewis ที่แบ่งระบบเศรษฐกิจทุนนิยมออกเป็นภาคเกษตรกรรมดั้งเดิม (traditional agricultural sector) และภาคอุตสาหกรรมสมัยใหม่ (modern industrial sector) (Lewis, 1954; 1979) ตัวอย่างปฏิบัติการของวิธีคิดแบบทวิลักษณ์ที่เกิดขึ้นในทศวรรษ 1970 เช่น เมืองภาคไม่เป็นทางการ (urban informal sector) พัฒนาขึ้นตามแนวทางที่องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organization: ILO) ใช้โครงการความช่วยเหลือทางวิชาการ (technical assistance programs) เพื่อกำหนดให้ประเทศในภาคพื้นแอฟริกาต้องพัฒนาตามประเทศในโลกตะวันตก และเป็นแบบแผนชุดเดียวของการทำให้เป็นสมัยใหม่ (International Labour Office, 1972; Harts, 1973)

การทำความเข้าใจ “ความเป็นสมัยใหม่ทุนนิยมตะวันตก” ควรกำหนดเป็นหมุดหมายเริ่มต้นก่อนศึกษาแนวคิด “Precarity” ดังที่ Judith Butler (2016) ตั้งคำถามในหนังสือ “Frames of War: When is Life Grievable?” ว่า “What is a life? The “being” of life is itself constituted through selective means; as a result, we cannot refer to this “being” outside of the operation of power, and we must make more precise the specific mechanisms of power through which life is produced.” การถกเถียงเกี่ยวกับ “Precarious life” เน้นที่การเจริญพันธุ์

ไปจนถึงการสิ้นสุดลงของชีวิต หรือเรียกว่า “การดำรงอยู่” (being) แต่ชีวิตไม่ได้แยกจากสภาวะของความเปราะบาง ความไม่มั่นคง ความไม่ปลอดภัย ความเสี่ยง การพึ่งพิงอาศัย การคงสภาพร่างกาย ความปรารถนา ภาษา การดำรงชีวิต และการทำงาน

คำอธิบายข้างต้น การดำรงอยู่ของชีวิตจะอยู่ภายใต้ “การทำให้อยู่ในกรอบ” (to be frames) ซึ่งตามที่ Butler ยกตัวอย่างคนสองกลุ่ม คือ การกำหนดสถานะความผิดของอาชญากรโดยตำรวจ หรือผู้บริสุทธิ์โดยคนร้าย แล้วนำมาพิสูจน์บนกรอบที่สร้างขึ้นไว้ และตีความมาไม่ขึ้นนำไปทางใดก็ทางหนึ่ง ข้อสรุปจึงไม่พ้นจากกรอบแบบญาณวิทยา (epistemological frames) เพื่อย้อนกลับมาค้นหาความรู้และตั้งคำถามกับแบบแผนที่สร้างขึ้น เช่น ความเท่าเทียมของมนุษย์ หากพิจารณาจากความเท่าเทียม (equality) ย่อมมีเงื่อนไขที่จะทำให้สิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเมื่อการคิดที่อยู่ในกรอบกำหนดให้มนุษย์ไม่สามารถถกเถียงและอภิปรายว่ามนุษย์มีความเท่าเทียมและเหมือนกันได้ อาจเป็นคำอธิบายทางชีววิทยาและประสาทวิทยาที่มองว่ากายภาพมนุษย์ไม่ได้เหมือนกัน แล้วหากใช้คำถามเดิมที่อ้างถึงแล้วคือ “What is a life?” คงไม่สามารถตอบได้แค่ “การทำงานที่มีคุณค่าหรือการได้รับการจ้างงานที่เป็นธรรม” แต่ประเด็นที่ Butler เน้นคือการมีเสรีภาพตั้งแต่การเจริญพันธุ์และใช้ชีวิตรอดพ้นจากอันตราย (non-violence) เช่น การทำแท้งก็เป็นสภาวะอันตรายหรืออันตรายที่สร้างความเปราะบางทางกายภาพให้แก่ชีวิต ข้อถกเถียงของ Butler จึงใช้สงครามเพื่อแสดงถึงความรุนแรง (violence) นำไปสู่ Precariousness เพราะนอกจากทำลายความปรารถนาของคนจำนวนไม่น้อยแล้ว ยังทำให้เกิดความเปราะบางทางกายภาพ เช่น การเข้าไม่ถึงหรือไม่ได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย (Butler, 2016)

สภาวะของการดำรงอยู่ที่ต้องเผชิญความรุนแรง ถือเป็นความท้าทายต่อโลกที่ดำรงอยู่ด้วยพหุอารยธรรม พร้อมกับกำหนด “กรอบ” ขึ้นเพื่อให้ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ร้าย (เหมือนที่ Butler ยกตัวอย่างอาชญากรและผู้บริสุทธิ์) เช่น อิรักและเกาหลีเหนือ จึงเกิดวาทกรรมของอำนาจทางศีลธรรม (moral authority) ที่สร้างขึ้นมาเป็นพันธกรณีให้แต่ละฝ่ายยึดถือปฏิบัติ หากประเทศที่รุกรานก่อนย่อมหมายความว่าประเทศนั้นละเมิด “จริยธรรมยิวที่ไม่ใช้ความรุนแรง” (Jewish ethical of non-violence) ด้วยเหตุที่ชาติพันธุ์และศาสนากำหนดอำนาจทางศีลธรรม ส่งผลให้ใครคนหรือกลุ่มใดก็ตามที่ไม่เหมือนกัน ได้รับการจำแนกกลายเป็นอื่น (other) ดังนั้น การสร้างความหวาดกลัวให้แก่พลมนุษย์ของผู้ร้าย กลายเป็นเหตุให้ผู้บริสุทธิ์สามารถใช้อำนาจความรุนแรงตอบโต้ผู้ร้ายได้อย่างชอบธรรมตาม “กรอบ” ของกฎหมายและศีลธรรม ปฏิบัติการนี้เรียกว่า “การให้เหตุผลทางจริยธรรม” (ethical Justification) ไม่ว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นจะทำลายความปรารถนาของคนจำนวนมากในการดำรงชีวิต รวมถึงทำลายเมืองและชีวิตของผู้คนที่ไม่เกี่ยวข้องกับสาเหตุของสงครามนั้น เช่น กรณีของเหตุการณ์ 9/11 ทำให้ Osama bin Laden อยู่ภายในกรอบที่กำหนดขึ้นด้วยอำนาจทางศีลธรรมของคัมภีร์ไบเบิล แล้วเป็นภาพแทนของอาชญากร เพื่อลดทอนความเป็นมนุษย์ลง (dehumanization) (Butler, 2020)

ส่วนความหมายของ “กรอบ” (frames) ที่ Judith Butler อธิบายไว้ ผู้เขียนยกตัวอย่างความคิดว่าด้วยเสรีภาพของการรวมตัว (freedom of assembly) หมายถึง “กลุ่มก้อนหรือองค์การ” การรวมตัวแสดงถึงความหมายของ “เราประชาชน” (We, the people) โดยตั้งอยู่บนหลักการของอธิปไตยเป็นของปวงชน (popular sovereignty) การรวมตัวเพื่อส่งเสียง “เรา” (We) จึงเป็นการแสดงออกของท่าทาง การเคลื่อนไหว การเปล่งเสียงออกมาเป็นภาษาของการรวมตัว ทั้งนี้ Butler (2013) เสนอในหนังสือ “What is a People?” ถึงกรณีของ ILO ว่าการส่งเสริมให้สิทธิการรวมตัวและเจรจาต่อรองให้ชัดเจนขึ้น แต่เสรีภาพของการรวมตัวเป็นการรับรองและคุ้มครองสิทธิโดยรัฐบาล การกำหนดให้การรวมตัวเป็นสิทธิส่งผลให้รัฐบาลใช้อำนาจรัฐเพื่อสร้างกลไกให้ตำรวจและศาลทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย ลักษณะเช่นนี้เป็นกำหนัด “กรอบ” ของวาทกรรมสิทธิมนุษยชน ดังนั้น เสรีภาพของการรวมตัวจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อรัฐบาลรับรองสิทธิเป็น “กรอบ” ในรูปแบบของกฎหมายก่อน กรอบที่กล่าวถึงนี้ไม่ได้ส่งเสริมการรวมตัว แต่กลับเป็นการจำกัดเสรีภาพให้อยู่ภายใต้สิทธิ ยกตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น “เสรีภาพทุกตารางนิ้ว หรือ ดินแดนแห่งเสรีภาพ” เป็นการให้ความหมายที่เราทุกคนมีสิทธิจะกระทำการใด ๆ ได้อย่างกว้างขวาง แต่ความเป็นจริงแล้ว วาทกรรมนี้เป็นเพียง “กรอบ” ที่กำหนดให้อยู่ภายใต้สิทธิที่จำกัด แม้ว่าองค์การนั้นจะอยู่ในระบอบที่มีกฎหมายเป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้หมายความว่า “เรา” จะมีเสรีภาพเหนือจนดำรงอยู่ในสถานะอนาธิปไตย

การพิจารณาแนวคิด Precariousness และ Precarity ของ Butler (2022) ในหนังสือ “What World Is This?: A Pandemic Phenomenology” ให้คำอธิบายถึงการระบาดโคโรนาไวรัสไม่ใช่กรอบ แต่เป็น “เงื่อนไข” (conditions) ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดความเปราะบางของชีวิตที่มากขึ้น และก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของทุกคน เช่น ใครก็ตามที่มีหนี้สินถือว่าชีวิตมีพันนาการ แต่เงื่อนไขที่ทำให้เราไม่สามารถจ่ายหนี้คืนและต้องเอาตัวให้รอดพ้นจากความทนทุกข์ทรมาน ความสัมพันธ์นั้นบ่งชี้ว่า โลกของเราทุกคนไม่ได้จัดวางอยู่บนแนวระนาบ แต่เกิดสถานะของการไม่เชื่อมต่อ (discontinuity) การตีกรอบ (barriers) และความเหลื่อมล้ำ (inequality) แต่การระบาดไวรัสทำให้เราต้องหันมาขบคิดกันใหม่ถึงการเชื่อมต่อและพึ่งพิงอาศัยกันของโลก (Global interconnection and interdependency) ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ สัตว์ และสิ่งมีชีวิตหรือไร้รูปที่ไม่มีชีวิตล้วนถูกทำให้อยู่ในองค์การเดียวกันในสถานะของการดำรงอยู่ในโลกที่มีไวรัสระบาด แต่ปัญหาของการกำหนดสถานะให้ไวรัสคืออะไร เพราะสิ่งนี้ไม่เหมือนร่างกายมนุษย์ที่ใช้แบ่งแยกตามชาติพันธุ์ เพศ ภาษา ศาสนา ไวรัสสายพันธุ์นี้จึงเป็นสิ่งที่ใหม่และไม่ใช้สิ่งแปลกปลอม อีกทั้งไวรัสยังสามารถเคลื่อนย้ายจากสถานที่แห่งอื่นข้ามเขตแดนรัฐ (foreign places) การตีกรอบหรือขีดเส้นเพื่อไม่ให้ไวรัสเคลื่อนย้ายจึงไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพิงวัคซีนที่เป็นสารต่อต้านไวรัส ที่มีส่วนผสมมาจากสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการรักษาชีวิตให้ดำรงอยู่ต่อไปทั้งในเงื่อนไขของชีวิตทั้ง precarious และ persistent เช่น ความยากจน ความอดอยาก การกักขัง ความรุนแรงทางเพศและสังคม การเหยียดหรือหวาดกลัวกลุ่มคนแปลกแยก

ที่ทำให้สถานะของการดำรงอยู่ต้องเผชิญความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากมีประชากรหรือแรงงานได้รับ “การขูดรีดแบบแนบนิ่ง” ในจิตภาพแบบรวมหมู่ จนไม่รับรู้ว่าการกระทำหรือสิ่งที่รับรู้คือความไม่เป็นธรรม ทำให้ภาพแทนของชนชั้นกลางเกิดขึ้นแล้วสลายความสัมพันธ์ของชนชั้นผู้กดขี่และผู้ถูกกดขี่ให้เลือนลาง แล้วไม่สามารถรวมตัวเป็นกลุ่มก้อน (assemblage) เพราะแต่ละกลุ่มก่อนมีความปรารถนาและเป้าหมายของการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันเกินไป จึงยากยิ่งที่จะเหมารวมให้ร้อยละ 99 เป็นภาพแทนชนชั้นที่มีความรู้สึกร่วมกันของ Precariat เว้นแต่นำคำอธิบายของ Badiou มาพิจารณาต่อข้อเสนอ Precariat ของ Guy Standing ก็พบว่า เป็นภาษาหยาบเหมือนวาทกรรมชุดหนึ่งที่ครอบงำวิธีคิดเพื่อตอบโต้ความเหลื่อมล้ำในระบบทุนนิยม แต่ไม่ถึงกับต่อต้านสัญลักษณ์ของ “ตะวันตก” ดังนั้น คำอธิบาย Precariousness และ Precarity ของ Judith Butler จึงนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมของสถานะการดำรงชีวิตและเงื่อนไขของการทำให้ไม่มั่นคง ไม่แน่นอน ไม่ปลอดภัย และไม่สามารถคาดการณ์ได้ในระบบทุนนิยม

3. “Precariat” และ “Precarious Work”: ภาพแทนของชนชั้นใหม่ในระบบทุนเสรีนิยมใหม่

การทำความเข้าใจรากศัพท์ของคำว่า “Precarious” มาจากคำว่า “Précarité” ในภาษาละติน เริ่มใช้ครั้งแรกที่ฝรั่งเศสตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1970 ต่อมาที่สเปนและอิตาลีในต้นทศวรรษ 1980 เป็นการทำความเข้าใจเงื่อนไข (conditions) ของการจ้างงานและประสบการณ์ของการทำงาน และพิจารณา “สถานะ” (status) และ “ชนชั้นทางสังคม” (social class) เพื่อเป็นจุดตั้งต้นในการระบุได้ว่าคนเหล่านั้นมีความเปราะบาง (vulnerability) ตามนิยามของ Precarious employment แต่คำนี้ไม่นิยมใช้ในสหราชอาณาจักรและเยอรมนี แม้แต่คำว่าสัญญาจ้างงานถาวร (permanent contract) ก็ไม่นิยมใช้ใน สหราชอาณาจักร แต่ใช้คำว่างานประจำ (regular work) ในทางกลับกัน ฝรั่งเศส สเปน อิตาลี และเยอรมนีเลือกใช้คำว่าสัญญาจ้างงานถาวร ลำดับต่อจากนี้จะอธิบายประเด็นนี้ โดยแบ่งออกเป็นสี่ระยะ (Choonara, 2020; Barbier, 2022)

ระยะแรก การอธิบายเงื่อนไขทางสังคมและสถานการณ์ความยากจนของปัจเจกบุคคลและครอบครัว รวมทั้งกระบวนการที่นำไปสู่ความยากจน หากเป็นกรณีของการจ้างงานจะเกี่ยวข้องกับการทำงานที่ใช้ทักษะต่ำและได้รับรายได้ต่ำ

ระยะสอง การขยายตัวของงานรูปแบบใหม่หรือเรียกว่า “งานที่ผิดปกติ” (atypical jobs) เนื่องจากงานในรูปแบบนี้เบียดขับให้คนเผชิญความยากจน

ระยะสาม บริบทของการบริหารแรงงานของฝรั่งเศสตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1980 เริ่มสนใจปัญหาของการจ่ายค่าจ้าง ประเภทของสัญญา และความก้าวหน้าทางอาชีพ

ระยะสี่ การใช้คำว่า Precariousness ใช้กันทั่วไปตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 คำนี้จึงไม่จำกัดเฉพาะมิติของการทำงาน เหมือนกับผลงานเขียนตามที่อ้างถึงของ Pierre Bourdieu และ Judith Butler และคนอื่น ๆ

จุดเริ่มต้นของการศึกษา Precariat ในภาพแทนชนชั้นทางสังคม หรือเรียกอีกอย่างว่า “สถานะ” การศึกษาเรื่องนี้ที่ผ่านมากกว่าห้าทศวรรษ ไม่ใช่เป็นคำที่เพิ่งปรากฏขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมา

ทั้งนี้คำว่า “Precariousness” และ “Precarity” จำแนกความเข้าใจออกเป็นสองระยะ ได้แก่ ระยะแรกระหว่างทศวรรษ 1970-2000 การมองทั้งสองคำเป็นเรื่องตลกขบขันของคนกลุ่มเล็ก ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักสหภาพแรงงาน และเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากสองคำนี้ไม่นิยมในกลไกการทำงานระดับนโยบาย และระยะสองตั้งแต่ศตวรรษ 21 ใช้งานขึ้นโดยนักกิจกรรม (activists) ในภาคพื้นยุโรป ส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคม (social movements) และการจัดตั้งกลุ่มร่วมกัน (collective organizing) เริ่มต้นที่สเปนต่อสู้กับ Precarious contract เพื่อให้เกิดการปฏิรูประบบการบริหารแรงงาน มาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 (Barbier, 2022) นอกจากนี้ยังเกิดการต่อต้าน Precarity โดยเฉพาะแค่ Precarious work เป็นขบวนการเคลื่อนไหวระดับโลกเพื่อต่อต้านอุดมการณ์เสรีนิยมใหม่ โดยขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มสตรีนิยม กลุ่มเพศหลากหลาย และอื่น ๆ (De Sario, 2007)

ตัวอย่างของการเคลื่อนไหวในระยะที่สอง ขบวนการแรงงานสากลรณรงค์เพื่อต่อต้าน Precarious work มาตั้งแต่ปี 2013 เช่น IndustriALL Global Union เป็นสมาพันธ์แรงงานที่มีสมาชิกมากกว่า 50 ล้านคนจาก 140 ประเทศ เริ่มต้นรณรงค์ “STOP Precarious work” เพื่อสร้างความตื่นตัว และการมีส่วนร่วมเพื่อให้ขบวนการแรงงานต่อสู้กับการจ้างงานไม่เป็นธรรมและไม่มั่นคง ปรากฏการณ์นี้ที่ผ่านมามีหนึ่งทศวรรษอาจไม่ได้ประสบความสำเร็จ (IndustriALL, 2014) แต่แสดงถึงยุทธวิธีของการต่อสู้ของสหภาพแรงงาน และขยายให้คำนี้เป็นลักษณะทั่วไป (generalization) ไม่ว่าจะเป็นใครก็รับรู้และเข้าใจได้ จึงเกิดความร่วมมือในประเทศกำลังพัฒนาและหลายภาคอุตสาหกรรม (Keune & Pedaci, 2020) ดังนั้น แรงงานทั่วโลกต่างประสบปัญหาเรื่องนี้ ขณะที่ประเทศโลกใต้ รวมถึงประเทศไทย อาจไม่เข้าใจนิยามของคำนี้ จึงกลายเป็นคำที่ใช้กันกลุ่มเล็ก ๆ เหมือนในทศวรรษ 1970-2000 ของประเทศในภาคพื้นยุโรปตะวันตก สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะประเทศโลกใต้เร่งรีบพัฒนาประเทศให้ทันสมัย สอดคล้องระบบอุตสาหกรรม เพื่อให้กลายเป็นทุนนิยมแบบโลกตะวันตกตามวาทกรรมการพัฒนา (Development Discourse) ที่เกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

3.1 วาทกรรมการพัฒนาของ “Precarity” ปะทะวิธีคิดคู่ขนานของ “Informality”

การพัฒนาตามทฤษฎีการทำให้เป็นสมัยใหม่ (modernization theory) ส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำชุดความคิดที่แบ่งโลกออกเป็นสองส่วน แต่เดิมก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง แบ่งระหว่าง ตะวันตกและตะวันออกมาตลอด วาทกรรมพัฒนาที่ครอบงำประเทศโลกใต้คือ “ทวิลักษณ์” (dualism) ที่แบ่งแยกด้วยแนวคิดต่าง ๆ ได้แก่ ความเป็นชายขอบ (marginality) ความไม่เป็นทางการ (informality) และการเบียดขับทางสังคม (social exclusion) ทั้งนี้ Ronaldo Munck เสนอคำว่า “ชนชั้นอันตราย” (dangerous class) เพราะได้รับผลกระทบที่ทำให้ประเทศโลกใต้อยู่ภายใต้สภาวะด้อยพัฒนาของความเป็นสมัยใหม่ตามที่ปรากฏในบทความเรื่อง “The Precariat: A View from the South” เพื่อแสดงให้เห็นว่า Precariat เป็นวาทกรรมทางการเมือง และย้อนกลับมาให้เห็น การเปลี่ยนผ่านกระบวนการพัฒนาในโลกใต้ไว้สามช่วงเวลาตามตารางที่ 1 (Munck, 2013) ดังนั้น แนวทางการพัฒนาให้เป็นสมัยใหม่ จึงทำให้อีกโลกหนึ่งที่ไม่ใช่ตะวันตกกลายเป็นคนชายขอบ คนเปราะบาง และคนจน คำทั้งหมดนี้แท้จริงแล้วสะท้อนว่าคนเหล่านี้คือ Precariat หรือ “ชนชั้นล่างสุด

ทางสังคม” (Lumpen-proletariat) ของประชากรโลก และเป็นการผลิตชุดความคิดให้คนเหล่านี้ในโลกที่ไม่ใช่ตะวันตกรับรู้ว่า สาเหตุของการพัฒนาที่ไม่ทันตามโลกตะวันตก เนื่องจากปัจจัยภายในที่มีความแข็งแกร่งและไม่เปิดรับวิทยาการจากโลกตะวันตกและระบอบการเมืองการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

ตารางที่ 1 วาทกรรมการพัฒนาในประเทศโลกใต้ระหว่างทศวรรษ 1960-1980

ทศวรรษ	วาทกรรม	พื้นที่	ปฏิบัติการของวาทกรรม
1960	ความเป็นชายขอบ (Marginality)	ภาคพื้นลาตินอเมริกา	การขยายตัวความเป็นเมืองและอุตสาหกรรม ทำให้เกิดคนชายขอบกลายเป็นชนชั้นล่างสุดทางสังคม หรือ “คนจนชายขอบ” แล้วการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่เมืองเป็นส่วนที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมอุตสาหกรรมเมือง (Urban industrial culture) แต่ไม่ได้ทำงานในเมืองและไม่มีการจ้างงานอุตสาหกรรม
1970	ความไม่เป็นทางการ (Informality)	ภาคพื้นแอฟริกา	แรงงานที่อยู่ภายนอกการผลิตของภาคอุตสาหกรรม ได้รับการขีดเส้นแบ่งระหว่าง ภาคทางการและไม่เป็นทางการ (Formal and informal sector) หรือระหว่างแรงงานรับค่าจ้างและการจ้างงานตนเอง จนทำให้การแบ่งระดับของการพัฒนาเศรษฐกิจใช้เกณฑ์ของขนาดเศรษฐกิจไม่เป็นทางการ รายได้ และอาชีพ
1980	การเปียดขับทางสังคม (Social exclusion)	ประเทศโลกใต้	ปัญหาความยากจนและการพัฒนาที่ไม่สมดุลในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้กลับมาเน้นที่ตาข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social safety nets) และการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปพร้อมกัน ต่อมาทศวรรษ 1990 เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูงขึ้น จึงเกิดแนวคิดการสร้างโลกาภิวัตน์ที่เป็นธรรม เพื่อลดช่องว่างของการพัฒนา

ที่มา: ประมวลและอธิบายเพิ่มบางส่วนจาก Munck (2013)

3.2 การใช้คำว่า Precarious เพื่อระบุสถานะทางสังคมในบริบทของเมือง Sicily ประเทศอิตาลี
จุดเริ่มต้นของคำว่า “Precarious” มีบทความเรื่อง “*Precarious Employment in Sicily*”
เผยแพร่ในวารสาร *International Labour Review* (ILR) ในปี 1964 ผู้เขียนคือ Paolo Sylos-Labini
เป็นนักวิชาการคนแรกที่ใช้แนวคิดนี้ในการอธิบายสถานการณ์การมีงานทำและการว่างงาน เพื่อทำความเข้าใจ
สภาพของตลาดแรงงาน (Betti, 2022) แล้วยังเป็นบทความชิ้นแรกที่กล่าวถึงคำนี้ ในเวลานั้น
ความหมายของ Precarious แตกต่างจากความเข้าใจตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เพราะไม่ได้พิจารณาจาก

สภาพการทำงานและรูปแบบของการจ้างงานเป็นจุดตั้งต้นของงานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งบทความนี้ศึกษาในบริบทของเมือง Sicily ประเทศอิตาลี เริ่มต้นพิจารณา Precarious employment เป็นการจ้างงานบางเวลาแบบอิสระ ไม่ใช่การจ้างงานตามเวลาปกติและมีสัญญาจ้างงานที่มั่นคงเหมือนงานในภาคอุตสาหกรรม จึงเป็นผู้ทำงานรับค่าจ้างรายวันหรือจ้างงานระยะสั้นตามฤดูกาล ลักษณะการทำงานนี้เรียกว่า “Precarious jobs” แบ่งออกเป็นสองส่วนกิจกรรม (1) Precarious employment ในภาคเกษตรกรรม คือชาวไร่ไม่มีที่ดิน ที่จ้างงานเป็นรายวัน เฉลี่ย 150-160 วันต่อปี และว่างงาน 180-200 วันต่อปี ทำให้เกษตรกรรายย่อยมีรายได้ไม่เพียงพอ และต้องรับจ้างในงานปศุสัตว์อื่น และ (2) Precarious employment ในภาคที่ไม่ใช่เกษตรกรรม แบ่งออกเป็นงานหัตถกรรม และงานผลิตสินค้าตติยภูมิ (Sylos-Labini, 1964)

งานสองกลุ่มข้างต้นทั้งในภาคเกษตรและไม่ใช่อุตสาหกรรม แตกต่างจากลูกจ้าง (employees) ในภาคอุตสาหกรรม สถานะทางสังคมของการทำงานในภาคอุตสาหกรรม ลูกจ้างทำงานแล้วได้รับค่าตอบแทนมากกว่าหัวหน้านายช่าง (masters) ในระบบสมาคมอาชีพ เนื่องจากปัจจัยของความก้าวหน้าทางเทคนิคการผลิตและเทคโนโลยี ส่งผลให้การซื้อขายสินค้ามีราคาสูงขึ้นตามกำไรที่ได้รับมา อย่างไรก็ตาม Paolo Sylos-Labini เห็นว่างานในโรงงานอุตสาหกรรมไม่ใช่ Precarious work ด้วยเหตุที่มีสัญญาจ้างงานมั่นคง ค่าจ้างจากการทำงานและสถานะทางสังคมสูงกว่างานในภาคเกษตรและไม่ใช่อุตสาหกรรม นอกจากการทำงานแล้ว ยังมีการฝึกอาชีพ (apprenticeship) ของเยาวชนคนหนุ่ม แต่ได้รับค่าจ้างต่ำมากเพราะงานที่ไม่สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ เช่นเดียวกับผู้ทำงานรับค่าจ้างและผู้หญิงทำงานในบ้าน คนเหล่านี้เปรียบกับชนชั้นล่างสุดทางสังคม (Lumpen-proletariat) เป็นกลุ่มคนทำงานรับค่าจ้างต่ำ จึงมีระดับของ Precarious work สูงมาก ดังนั้น บทความนี้ในวารสาร ILR ไม่ได้ให้คำนิยามของ Precarious work เหมือนกับปัจจุบัน แต่ข้อเสนอในบทความนี้คือ การมองภาพแยกส่วนคล้ายคลึงกับวิธีคิดทวิลักษณ์ คือ การแบ่งกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกเป็นภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม/ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม เกิดชนชั้นล่างทางสังคมหรือ Precariat ไม่ใช่เพราะเหตุของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ภายใต้การผลิตนอกภาคอุตสาหกรรมได้ถูกนำมาเปรียบเทียบกับค่าจ้างและสวัสดิการที่ดีกว่าภาคเกษตรกรรม/ที่ไม่ใช่เกษตรกรรม

3.3 การถกเถียง “Precarious work” ในรูปแบบของการจ้างงานที่ไม่มีมาตรฐาน

คำว่า “Precarious work” ที่กล่าวถึงในปัจจุบัน จึงเป็นความเข้าใจของใครต่อหลายคนว่าเป็นการรณรงค์ต่อสู้เพื่อเกิดการจ้างงานที่เป็นธรรม คำดังกล่าวนี้มีพัฒนาการมาตั้งแต่ทศวรรษ 1970 ตามที่หนังสือ “Precarious Workers: History of Debates, Political Mobilization, and Labor Reforms in Italy” และหนังสือ “Faces of Precarity: Critical Perspectives on Work, Subjectivities, and Struggle” อธิบายว่า ไม่ได้เสนอครั้งแรกตามที่ International Labour Office จัดทำรายงานศึกษาเรื่อง “Precarious Jobs in Labour Market Regulation: The Growth of Atypical Employment in Western Europe” ในปี 1989 รายงานฉบับนี้มีประโยชน์แง่หนึ่ง เพราะเป็นครั้งแรกที่ใช้คำ “Precariousness” เพื่ออธิบายตลาดแรงงานในสหภาพยุโรป รายงานศึกษานี้ศึกษา

อาณาบริเวณเฉพาะภายในประเทศหนึ่งใด ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะมิติของการทำงาน แต่รวมถึงมิติอื่น ได้แก่ เพศสภาพ เชื้อชาติ และสถานะพลเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้หญิง เยาวชน คนไม่มีสัญชาติ และอื่น ๆ ข้อเสนอจึงแตกต่างจากที่ Guy Standing และ Gerry Rodger เน้นแคบลงเฉพาะคุณลักษณะของงานและการทำงานที่ไม่มั่นคง นอกจากนี้ยังถกเถียงกับ Arne Kalleberg และ Kevin Hewison เนื่องจากไม่เห็นด้วยต่อการให้นิยาม Precarious work คือกระบวนการของอำนาจที่เชื่อมโยงกับรัฐและนโยบายในความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงาน ข้อเสนอของนักวิชาการสองคนนี้เน้นที่ผลกระทบของ Precarious work ต่อชีวิตแรงงาน แต่ไม่สนใจบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ เช่น ระบอบรัฐสวัสดิการที่มีความหลากหลายกว่าสามตัวแบบหลักคือ อนุรักษนิยม เสรีนิยม และสังคมนิยมประชาธิปไตย (Mosoets et al., 2016)

ถัดมา บทความหลายรายการที่เสนอโดย Arne Kalleberg และ Kevin Hewison ทำให้เห็นข้อถกเถียงในรายการบทความสื่อไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป เนื่องจากนักวิชาการสองคนนี้เคยศึกษากรณีของแต่ละประเทศมาตั้งแต่ปี 2013 ถกเถียงให้เห็นปัจจัยทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมมีผลให้เกิด Precarious work ในหลายประเทศของภาคพื้นเอเชีย โดยเฉพาะการพัฒนาเทคโนโลยีและการแข่งขันทางการเมืองและเศรษฐกิจท่ามกลางอิทธิพลของเสรีนิยมใหม่ แม้แต่ละประเทศมีระบบการคุ้มครองทางสังคมที่จัดไว้ให้เพื่อรองรับ Precarious employment แต่แรงงานไม่สามารถหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับโครงสร้างได้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในเศรษฐกิจภาคทางการและไม่เป็นทางการก็ตาม ทั้งสองคนจึงนิยาม Precarious work คือ “ความไม่แน่นอนและไม่มั่นคง จนเกิดการถ่ายโอนความเสี่ยงจากผู้จ้างงานสู่ผู้รับจ้าง” (Kalleberg & Hewison, 2013) หากพิจารณากรณีของประเทศไทย Kevin Hewison เคยเขียนบทความเรื่อง “*Thailand and Precarious Work : An Assessment*” ร่วมกับวรุตม์ ตูลารักษ์ ยกตัวอย่างและอธิบายคำว่า “นอกระบบ” (Outside the system) ที่ใช้ในประเทศไทยคือแรงงานนอกระบบ ทั้งที่ควรใช้คำแปลที่สอดคล้องกับภาษาอังกฤษคือ “แรงงานไม่เป็นทางการ” (informal workers) ได้แก่ แรงงานรับงานไปทำที่บ้าน ผู้รับจ้างตามสัญญา และแรงงานเกษตรตามฤดูกาล และผู้จ้างงานตนเองหรือผู้ทำงานอิสระ ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกร ผู้ค้าแผงลอย ไปจนถึงเภสัชกร ทนายความ แพทย์ และทันตแพทย์ แรงงานกลุ่มเหล่านี้ที่ยกตัวอย่างถือเป็น Precarious workers แต่การเสนอประเด็นของทั้งสองคนทำให้เห็นการเก็บข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติแบ่งตามการจ้างงานทางการและไม่เป็นทางการ แต่ไม่เก็บข้อมูลตามรูปแบบของการจ้างงานที่หลากหลาย ทั้งที่การทำงานบางเวลา การทำงานเหมาช่วง มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาระบบการบริหารแรงงาน (Hewison & Tularak, 2013)

สืบเนื่องจากประเด็นข้างต้น วาทกรรมที่ครอบงำวิธีคิดคนในสังคมไทยคือ “แรงงานนอกระบบการบริหารแรงงานภาครัฐ” แต่กระทรวงแรงงานและหน่วยงานภาครัฐไม่มีมาตรการการพัฒนาและการคุ้มครองทางสังคมเหมือนกับ “แรงงานในระบบการบริหารแรงงานภาครัฐ” ตามที่ส่วนหนึ่งในบทความของ Hewison and Tularak (2013) อธิบายสวัสดิการสังคมของประเทศไทยในกรณีของระบบสุขภาพ ทั้งสองคนแสดงให้เห็นปัญหาของการได้รับสิทธิจำแนกตามสถานะทาง

3.4 การถกเถียง “Precariat” ในแง่ของสถานะและชนชั้นทางสังคมในระบบทุนนิยมโลก
ข้อเสนอของ Guy Standing ชื่นนโยบายเสรีนิยมใหม่และโลกาภิวัตน์มาเป็นจุดตั้งต้นของ
การจำแนกตามสถานะและชนชั้นทางสังคม หรือตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา โดยแบ่งคนออก
เป็น 6 กลุ่ม จำนวนนั้นนับรวม 5 กลุ่มคือ “ผู้ทำงานเสี่ยงและอันตราย” (precariat) และอีก 1 กลุ่มคือ
“ผู้ทำงานชั้นล่างสุดในสังคม” (lumpen-precariat/underclass) แต่บ่อยครั้งนับรวมเป็นกลุ่มเดียวกัน
ของคำว่า Precariat เพื่อฉายภาพการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์กับชนชั้น Plutocrats ทั้งนี้ ผู้เขียนจะอธิบายและ
ขยายความสถานะของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เห็นภาพเชิงประจักษ์ (Standing, 2014; 2019; 2021; 2022)

ข้อเสนอของ Guy Standing ใช้นโยบายเสรีนิยมใหม่และโลกาภิวัตน์มาเป็นจุดตั้งต้นของการจำแนกตามสถานะและชนชั้นทางสังคม หรือตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา โดยแบ่งคนออกเป็น 6 กลุ่ม จำนวนนั้นนับรวม 5 กลุ่มคือ “ผู้ทำงานเสี่ยงและอันตราย” (precariat) และอีก 1 กลุ่มคือ “ผู้ทำงานชั้นล่างสุดในสังคม” (lumpen-precariat/underclass) แต่บ่อยครั้งนับรวมเป็นกลุ่มเดียวกันของคำว่า Precariat เพื่อฉายภาพการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์กับชนชั้น Plutocrats ทั้งนี้ ผู้เขียนจะอธิบายและขยายความสถานะของแต่ละกลุ่มเพื่อให้เห็นภาพเชิงประจักษ์ (Standing, 2014; 2019; 2021; 2022)

กลุ่มสอง ผู้เชี่ยวชาญ (proficians) เป็นคนอีกกลุ่มที่พยายามผลักดันให้ตนเองก้าวสู่การเป็นอภิศาสตร์ชน แทนที่จะปกป้องผลประโยชน์ของคนชนชั้นเดียวกัน คนกลุ่มนี้ไม่ต้องการเป็นผู้ทำงานรับเงินเดือน แต่ต้องการใช้ชีวิตที่ไม่เครียดและไม่เหนื่อยล้าจนเกินไป หรือการใช้ชีวิตและทำงานที่มีความยืดหยุ่นสูงทั้งด้านเวลาส่วนตัวและรายได้ จึงทำงานตามสัญญาว่าจ้างรายโครงการหรือประกอบกิจการส่วนตัว เพราะมีรายได้สูงกว่าการทำงานเป็นลูกจ้างรับเงินเดือน คนเหล่านี้คาดหวังชีวิตจะประสบความสำเร็จจากการแสวงโชคหรือพบโอกาสตามช่องทางต่าง ๆ ที่ง่ายและสบายกว่าการทำงานเต็มเวลา 8 ชั่วโมงต่อวัน และทำงานล่วงเวลาแบบไม่ได้รับค่าจ้าง กอปรกับงานบางตำแหน่งเริ่มเปลี่ยนรูปแบบมาเป็นการทำงานทางไกล (telework) ทั้งนี้ Holubova and Kahancova (2022) อธิบายคนเหล่านี้เริ่มเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจ้างงานที่มีมาตรฐาน จากการทำงานเต็มเวลากลายเป็นงานชั่วคราวตามสัญญาระยะสั้นหรือโครงการ ชีวิตการทำงานเช่นนี้แท้จริงแล้วคือ Precarious work แต่คนชนชั้นนี้มักไม่ยอมรับและปฏิเสธการได้รับค่านิยามแทนที่สถานะและชนชั้นทางสังคมเช่นนี้

ชนชั้นทางสังคมในสหราชอาณาจักรก็ไม่เหมือนกับประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ Orton (2012) เคยเขียนวิจารณ์หนังสือ “*The Precariat: The New Dangerous Class*” ของ Standing มีที่น่ายกย่องสำหรับการออกแบบระบบการคุ้มครองทางสังคมให้รองรับสำหรับ Precariat เช่น หลายประเทศมีระบบการประกันสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งยังมีเงื่อนไขเพื่อลดแรงจูงใจเข้าร่วมสำหรับแรงงานบางกลุ่ม เช่น แรงงานทำงานบ้านและแรงงานย้ายถิ่น Ian Orton ยกตัวอย่างของการจำกัดสิทธิ ในกรณีของสหรัฐอเมริกากำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ไทยยกเว้นกฎหมายประกันสังคมสำหรับแรงงานบางกลุ่ม และ สเปนกำหนดขอบเขตสิทธิประโยชน์ให้แคบลงสำหรับแรงงานบางกลุ่ม ดังนั้น ข้อเสนอของ Standing จึงเหมาะสมกับการใช้แรงจูงใจของขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากกว่าใช้แบ่งสถานะทางอาชีพเพื่อใช้ในการ นอกจากนี้ การใช้แนวคิด Precarious work ในการบริหารแรงงานสามารถใช้ได้ในกรณีของการพิจารณารูปแบบของการจ้างงานที่มีและไม่มีมาตรฐาน เพื่อระบุให้ชัดเจนว่า งานที่มีข้อตกลงและสัญญาจ้างงานลักษณะนี้คืองานที่ย่ำแย่ ไม่เป็นธรรม และกดขี่ขูดรีดแรงงาน เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า งานเหล่านั้นเป็นภาพแทนของชนชั้นล่างสุดในสังคม เช่น

(1) งานแพลตฟอร์มดิจิทัล (digital platform work) ทำให้สถานะการทำงานกลายเป็นผู้รับจ้างอิสระไม่ใช่ลูกจ้าง มีทั้งที่ทำงานผ่านนายหน้าแรงงานหรือผ่านสื่อกลางจัดหางานให้ แต่อาจมีผู้ทำงานรับเงินเดือนและผู้เชี่ยวชาญมาทำเป็นงานหารายได้พิเศษด้วยก็เป็นได้ ปัญหาต่อไปคือเรื่องของการบริหารและนโยบายแรงงานจะจำแนกสถานะทางชนชั้นอย่างไรตามแนวคิดของ Guy Standing ให้เปรียบเทียบสองงานที่มีชั่วโมงการทำงานมากกว่า หรือนับจากรายได้การทำงานมากกว่า หรือความพึงพอใจแต่ละบุคคลมากกว่า ล้วนเป็นเรื่องที่ยากยิ่ง

(2) งานคลาวด์ (cloud work) ครอบคลุมถึงงานที่ว่าจ้างทำเป็นชิ้น (tasking) หรือขยายมาสู่การทำงานทางไกลตามโครงการ (project-based remote work) เป็นงานที่ไม่มีสถานะเป็นลูกจ้าง และมีสัญญาว่าจ้างระยะสั้นตามการเรียกใช้บริการ ลักษณะการทำงานมีระยะเวลานานกว่างานรับทำเป็นครั้ง (gig work) จึงแทนที่ตนเองเป็นผู้เชี่ยวชาญ เพราะงานที่ใช้ทักษะและความสามารถเฉพาะ แต่ความไม่มั่นคงเป็นปัญหาที่ทำให้แรงงานเหล่านี้แทบไม่สนใจ ด้วยเหตุที่วิถีคิดของแรงงานเหล่านี้มองรายได้เป็นปัจจัยสำคัญกว่าสวัสดิการและมาตรการกฎหมายคุ้มครอง

4. บทสรุป

การถกเถียงและอภิปรายเกี่ยวกับ Precarity และ Precariousness เสนอให้เห็นรากฐานความคิดของ Judith Butler และ Pierre Bourdieu และ Alain Badiou จึงไม่ได้จำกัดเฉพาะการศึกษาในประเด็น Precarious work แห่งการทำงานที่ไม่มั่นคงตามข้อเสนอของ Arne Kalleberg และ Kevin Hewison และ Precariat แห่งสถานะและชนชั้นทางสังคมตามข้อเสนอของ Guy Standing บทความนี้จึงเสนอแนวทางการศึกษาเป็นความเข้าใจพื้นฐานเพื่อใช้ในการวิจัยสังคมศาสตร์ ได้แก่ (1) ภาววิทยาของสภาวะหรือเงื่อนไขการดำรงอยู่ เพื่อทำความเข้าใจชีวิตแรงงานทั้งแง่ของอัตวิสัยและภาววิสัย (2) ภาพแทนของแรงงานในสถานะและชนชั้นใหม่ในระบบทุนเสรีนิยมใหม่ เพื่อใช้เป็นมุมมองของการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็นสังคมวิทยา นโยบายสังคม รัฐศาสตร์ และอื่น ๆ

- Campbell, S. (2013). Solidarity formations under flexibilisation: Workplace struggles of precarious migrants in Thailand. *Global Labour Journal*, 4(2), 134-151. <https://doi.org/10.15173/glj.v4i2.1135>
- Choonara, J. (2020). The precarious concept of precarity. *Review of Radical Political Economics*, 52(3), 427-446. <https://doi.org/10.1177/0486613420920427>
- De Sario, B. (2007). 'Precari su Marte': An experiment in Activism Against Precarity. *Feminist Review*, 87(1), 21-39.
- Duncan, R. (ed.) (2018). Precariousness. In Oxford Learner's Dictionary of Academic English 10th ed., p. 617. Oxford University Press.
- Ferreira, M. (2016). Informal versus precarious work in Colombia: Concept and operationalization. *Progress in Development Studies*, 16(2), 140-158. <https://doi.org/10.1177/146499341562312>
- Harrod, J. (2014). Patterns of power relations: Sabotage, organisation, conformity and adjustment. *Global Labour Journal*, 5(2), 134-152. <https://doi.org/10.15173/glj.v5i2.1155>
- Hart, K. (1973). Informal income opportunities and urban employment in Ghana. *The Journal of Modern African Studies*, 11(1), 61-89.
- Hedberg, C., Axelsson, L., & Abella, M. (2019). *Thai berry pickers in Sweden: A migration corridor to a low-wage sector*. Delmi. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1322935/FULLTEXT01.pdf>
- Hedberg, C. (2022, August 8). Precarity and migration: Thai wild berry pickers in Sweden. In Choonara, J., Murgia, A., & Carmo, R.M. (Eds.), *Faces of precarity* (pp.180-194). Bristol University Press. <https://doi.org/10.51952/9781529220094.ch012>
- Hewison, K., & Kalleberg, A. L. (2013). Precarious work and flexibilization in South and Southeast Asia. *American Behavioral Scientist*, 57(4), 395-402. <https://doi.org/10.1177/0002764212466235>
- Hewison, K., & Tularak, W. (2013). Thailand and precarious work: An assessment. *American Behavioral Scientist*, 57(4), 444-467. <https://doi.org/10.1177/0002764212466244>
- Hewison, K. (2016). *Precarious work*. In Edgell S. Gottfried H. & Granter E. (Eds.), *The SAGE Handbook of the Sociology of Work and Employment* (pp. 428 - 443). SAGE.
- Holubova, B. & Kahancova, M. (2022). Revisiting the concept of precarious work in times of COVID-19. In J. Choonara, A. Murgia, & R. M. Carmo (Eds.), *Faces of precarity: Critical perspectives on work, subjectivities and struggles* (pp. 195-210). Bristol University Press.

IndustrialALL. (2014). *Negotiating security: Trade union bargaining strategies against precarious Work*. Retrieved October 22, 2023 from https://www.industrialall-union.org/sites/default/files/uploads/documents/STOP-PrecariousW-august2012/Negotiating_Security/negotiating_security_en_web.pdf

International Labour Office. (1972). *Employment, incomes and equality: A strategy for increasing productive employment in Kenya*. Retrieved October 22, 2023 from https://webapps.ilo.org/public/libdoc/ilo/1972/72B09_608_engl.pdf

International Labour Office. (2012). *From Precarious Work to Decent Work: Outcome Document to the Workers' Symposium on Policies and Regulations to Combat Precarious Employment*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_dialogue/---actrav/documents/meetingdocument/wcms_179787.pdf

Keune, M., & Pedaci, M. (2020). Trade union strategies against precarious work: Common trends and sectoral divergence in the EU. *European Journal of Industrial Relations*, 26(2), 139-155. <https://doi.org/10.1177/0959680119827182>

Kalleberg, A. L. (2000). Nonstandard employment relations: Part-time, temporary and contract work. *Annual Review of Sociology*, 26(1), 341-365.

Kalleberg, A. L. (2009). Precarious work, insecure workers: Employment relations in transition. *American Sociological Review*, 74(1), 1-22. <https://doi.org/10.1177/000312240907400101>

Kalleberg, A. L. (2012). Job quality and precarious work: Clarifications, controversies, and challenges. *Work and Occupations*, 39(4), 427-448. <https://doi.org/10.1177/0730888412460533>

Kalleberg, A. L. (2013). Globalization and precarious work. *Contemporary Sociology: A Journal of Reviews*, 42(5), 700-706. <https://doi.org/10.1177/0094306113499536>

Kalleberg, A. L., & Hewison, K. (2013). Precarious work and the challenge for Asia. *American Behavioral Scientist*, 57(3), 271-288. <https://doi.org/10.1177/0002764212466238>

Kalleberg, A. L. (2018). *Precarious lives. Job insecurity and well-being in rich democracies*. Polity.

Kalleberg, A. L., Hewison, K., & Shin, K. Y. (2022). *Precarious Asia: Global capitalism and work in Japan, South Korea, and Indonesia*. Stanford University Press.

Lewis, W. A. (1954). Economic development with unlimited supplies of labour. *The Manchester School*, 22(2), 139-191. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1954.tb00021.x>

Lewis, W. A. (1979). The Dual Economy Revisited. *The Manchester School*, 47(3), 211-229. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9957.1979.tb00625.x>

Li, Y., Savage, M., & Warde, A. (2008). Social mobility and social capital in contemporary Britain. *The British Journal of Sociology*, 59(3), 391-411. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2008.00200.x>

Marin, E. (2013). Precarious work: An international Problem. *International Journal of Labour Research*, 5(1), 153-168.

Monnier, C. (2013). "Precarious Labour". In Smith V. (ed.), *Sociology of work: An encyclopedia* (pp. 703-705). SAGE Publication.

Mosoetsa, S., Stillerman, J., & Tilly, C. (2016). Precarious labor, South and North: An introduction. *International Labor and Working-Class History*, 89, 5-19. <https://doi.org/10.1017/S0147547916000028>

Munck, R. (2013). The precariat: A view from the South. *Third World Quarterly*, 34(5), 747-762. <https://doi.org/10.1080/01436597.2013.800751>

Negri, A. (2014). *Fabbrica della strategia*. [Factory of strategy: 33 Lessons on Lenin]. Columbia.

Orton, I. (2012). The Precariat: The New Dangerous Class - By Guy Standing. *International Social Security Review*, 65(1), 121-124. <https://doi.org/10.1111/j.1468-246X.2011.01423.x>

Rodgers, G. (1989). Precarious work in Western Europe: The state of the debate. In G. Rodgers & J. Rodgers (Eds.), *Precarious jobs in labour market regulation: The growth of stypical employment in Western Europe* (pp. 1-16). Geneva: International Institute for Labour Studies.

Rogan, M., Roever, S., Chen, M. A., & Carré, F. (2017). *Informal employment in the global South: Globalization, production relations, and "Precarity"*. Emerald Publishing Limited. <https://doi.org/10.1108/S0277-283320170000031010>

Savage, M., Devine, F., Cunningham, N., Taylor, M., Li, Y., Hjellbrekke, J., & Miles, A. (2013). A New Model of Social Class? Findings from the BBC's Great British Class Survey Experiment. *Sociology*, 47(2), 219-250. <https://doi.org/10.1177/0038038513481128>

Savage, M. (2015). *Social class in the 21st century*. Pelican.

Selwyn, B. (2015). Twenty-First-Century international political economy: A class-relational perspective. *European Journal of International Relations*, 21(3), 513-537. <https://doi.org/10.1177/1354066114556659>

Seng, S., Charoenratana, S., & Feuer, H. N. (2022). Perceptions and reality of bargaining power among migrants in mobility-dependent sectors: The case of Cambodian migrants in fishery and construction. *Social Justice and Inequality Journal*, 3(2), 1-20.

Siegmann, K. A. & Schiphorst, F. (2016). Understanding the globalizing precariat: From informal sector to precarious work. *Progress in Development Studies*, 16(2), 111-123. <https://doi.org/10.1177/1464993415623118>

Standing, G. (2009). *Work after globalization: Building occupational citizenship*. Cheltenham: Edward Elgar.

Standing, G. (2011). End of a Faustian pact: Workfare and riots. *Poverty*, (140), 11-14.

Standing, G. (2014). *A precariat charter: From denizens to citizens*. Bloomsbury Publishing.

Standing, G. (2018). *Taskers in the precariat: Confronting an emerging dystopia*. (E. Paus, Ed.). *Confronting dystopia: The new technological revolution and the future of work* (pp. 115-133). Cornell University Press.

Standing, G. (2019). *Plunder of the commons: A manifesto for sharing public wealth*. Pelican.

Standing, G. (2020). *Battling eight giants: Basic income now*. Bloomsbury Publishing.

Standing, G. (2021). *The precariat: The new dangerous class (Special COVID-19 edition)*. Bloomsbury Publishing.

Standing, G. (2022). *The blue commons: Rescuing the economy of the sea*. Pelican.

Sylos-Labini, P. (1964). Precarious employment in Sicily. *International Labour Review*, 89(3), 268-285.

Woodcock, J. (2023). *Key dynamics of contemporary employment*. Routledge.

Wright, E. O. (2016). Is the precariat a class?. *Global Labour Journal*, 7(2), 123-135. <https://doi.org/10.15173/glj.v7i2.2583>